

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De conceptione Beatae Virginis Mariae

Bollanus, Dominicus

[Straßburg], nicht vor 13. Aug. 1473, nicht nach 1475

Dominici Bollani [...] in questionem de conceptione gloriosissime virginis
Marie prohemium

[urn:nbn:de:bsz:31-315783](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-315783)

Dominici Bollandi artifi & philosophie doctoris filii Magnifici dñi Cardiani in questionem de conceptione gloriosissime virginis Marie probemum.

*De no nulla iustans culpe
sed si fuit peccata h...
penitentiis ab eo amanda
p...
h...
h...*

Non paruo dolore animi afficior. cum audio quosdam magistrali infula decoratos viros pertinaciter affirmare gloriosissimam intemeratam virginem Mariam ab eterno iesu christi matrem electam a macula peccati originalis fuisse deturpatam: atque in ea conceptam. Nam cum sacrosancta mater ecclesia tanta taliaque de gloriosissima virgine Maria canat atque affirmat. Quae nulli unquam alteri creature pure concessa videntur profecto possent in beatam virginem modestius loqui. & ita pleno ore. quod affirmat affirmare non deberet. Si Augustinus totius fidei nostre lumē ac sidus clarissimum cui datum est de summa & incomprehensibili trinitate dei loqui: atque determinare propter honorem dñi: cum de peccatis ab illo agere nullam de beata virgine voluit facere questionem. Profecto huius maximo errore ducuntur affirmantes virginem in peccato originali fuisse conceptam. Quoniam si ita in scripturis sacris expressse determinatum esset sicuti hi viri affirmant: nonne sancta mater ecclesia cui datum est errores remouere & ea que nostre fidei consona sunt ponere eam in peccato originali conceptam affirmasset atque predicasset. Si ergo ecclesia sancta dei hoc affirmare non decreuit que tanta ac talia de virgine locuta est. Cur ergo hi nulla euidenti ratione coacti neque ab ecclesia astricti hoc tam impie affirmare audent. Huius rei causam aliam reperire nequeo: nisi quod assidua eorum de hac re cogitatio in pessimum usum conuersa est. Impossibile potius esset opinionem hanc a veritate alienam ex cordibus illorum euellere: quam iudeorum perfidiam de illorum cordibus eradicare. Agrediamur sacre theologie fontes vberrimos: & videamus quod de conceptione gloriosissime virginis affirmatum ac in scripturis sacris legitur. Dicat nunc nobis sapientia

*Utrum vnusquisque pro se
culpe fuisse subditus h...
dicitur possit tot ac plures
fuisse conceptus & no
Papa dicitur dicitur
nisi & respondit
quod fuisse ab omni
Nulli ex d...
1416
pluribus...*

Salomonis: quid de tali cōceptōe sentiat loquens in persona
Marie. Dominus possidet me ab initio viarum suarum ante
 quicquid fieret a principio creationis scilicet mōdi: quādo
 dictum est. In principio creauit deus celum & terram ab e-
 terno ordinata sum: ut essem scilicet iesu christi mater ex a-
 ntiquis scilicet eternitatis: ante quā terra fieret: id est ante om-
 nem corporalem cōditam creaturam nōdum erāt abissi: id
 est nōdum erāt angelice nature: que abissi nūcupari possūt
 ad ostendēdam earum substātiarum excellētiā: & ego ma-
 ria iam cōcepta eram in mente scilicet opificis & creatoris
 mei: nōdum fontes aquarum eruperāt. nondum sanctorum
 predicationes eruperāt: qui sancti tanquā fontes uberrimi nū-
 cupantur de quibus dixit ecclesia. In omnē terram exiuit so-
 nus eorum: & in fines orbis terre uerba eorum. Nec marti-
 res graui mole cōstitērunt. Nec martires qui sua stabilitate
 & aspersione sui sanguinis ecclesiam dei auxerūt: & in qua-
 dam stabilitate illam posuerūt. constitērunt. Et ego Maria
 iam cōcepta eram ante omnes colles ego scilicet Maria per-
 turiebar: id est ante omēs creaturaz naturas: atq; essentias
 que pnt appellari colles: quia sicut vn9 collis alium excedit
 sūm apicem & sūmitatem suam sic in ordine eminetie crea-
 rum essentia vnus sūm pfectionem essentialē aliam exce-
 dit. Si ergo ecclesia sancta dei id quod de sapientia vngeni-
 ti filii dei dicit de gloriosissima virgine affirmare decreuit:
 eiusq; cōceptio sancta in mente opificis ab eterno ordinata ē
 ante cuiuscūq; alterius creature cōceptionem atq; creatiōē
 quā ut dicit **Augu.** sermōe xlii. ad heremitas **M**aria ma-
 ter eius scilicet xpi electa est & super omnes creaturas p̄le-
 cta quō audēt hi viri affirmare peccatum. **A**de potuisse ma-
 culare animā virginis ac dei matrem: si ante omnē creaturā
 uirgo fuit cōcepta atq; p̄lecta sup omēs creaturas in mēte
 creatoris nri. Hoc p̄fecto ab his dicēdū nō ē. cū **Aug.** fidei
 nre sidus clarissimū li. xiiii. de ci. dei c. ii. dicat hō enī pctō
 suo non potuit diuinū perturbare cōsiliū: quasi q̄ statuerat

sup 8. p̄p

abyssi nūcupat. ant.

montes

capit. 86

deum mutare compulerit quonia sine Adam peccasset sine
no **C**onsilium dñi in eternum manet. **D**icat etiam nobis can-
tica canticorum. quid de conceptoe virginis sentiat: & de fi-
lio dei ad gloriosissimam virginem loquere quid affirmat.
Ecce iste scz filius dei: uenit scz in mudum: saliens in monti-
bus & trasiens omnes colles id est excellēs super omnes san-
ctos & angelorum choros: en ipse scz dei filius: stat post pa-
rietem nostrum. s. quado uerbum caro factum est prospici-
ens per fenestras sensuum. s. exteriorum: & per cācellos sen-
suum scilicet interiorum. **E**n dilectus meus scilicet dei filius
loquit mibi scilicet **M**arie. ut ipsum dei uerbum fieret caro
dicēs surge amica & non inimica ut ceterae mulieres. **V**eni
columba mea: in qua no est macula aut fel. **F**ormosa mea: iā
hyems transit ad demonstrandum **M**arie iram dei in genus
humanum erga illam no esse nec ipsam sub tali hyeme posse
capi. ideo immediate post iquit. **I**mber abiit & recessit flo-
res apparuerūt in terra nostra. **S**urge scilicet **M**aria & nul-
la macula est in te. **S**ic ergo dei filius trāsiuit omnes colles
omnes sanctos & angelorum choros: nonne fuit maiori lau-
de gloriaq; dignissimus humani generis redemptor christus?
quā destructor humani generis **A**dā pater peccati: qui fu-
it de terra uirgine nullis vnquā maculis deturpata **Q**uom-
do ergo christus redemptor noster potuisset esse detrior.
quātum ad huius seculi originem ipso **A**dā **N**am ut etiam
asserit aurelius **A**ugustinus eodem sermone xxxiii. dicens
Sicut in celo habuit patrem immortalem & eternum sic &
in terra habuit matrem omni corruptione carētem. **E**rube-
scant hi & amplius non loquantur: quia **M**arie dicit. **S**ur-
ge amica mea speciosa mea: surge & nulla macula est in te.
Amplius nonne fuit potentia in patre eterno. ut uerbum ac
vni genitum filium suum quado debebat fieri caro nobilio-
ris maiorisq; dignitatis esset quantum ad originem ipso
Adā. ¶ **N**onne fuit enim sapientia in vni genito filio dei
cū amore spiritus sancti in uenerāda xpi iesu **S**i ergo no fuit
oī potētie defectus: neq; sapie error. neq; amoris impedimētum

Si christus potuit venerari matrem. qua veneratione & ipse
 venerabat. quia ut dicit Augustinus eodem sermone xliii.
 In celo qualis est pater talis est filius: sic & in terra qualis est
 mater secundum carnem talis est filius scilicet christus. Profecto potius
 hi filere deberet quam uelle talibus contumelias gloriosissimam
 dei matrem afficere: de qua dixit ecclesia. Quibus te laudi-
bus efferam nescio. quia quem celi capere non poterat tuo gre-
mio contulisti. Et alibi dicitur. Felix es sacra virgo Maria &
omni laude dignissima: ad demonstrandum ipsam nulla igno-
minia esse afficiendam. Causa autem huius est: quia ex illa
ortus est sol iustitie christus deus noster. Et alibi dicitur ab ec-
clesia. Que est ista que progreditur quasi aurore. pulchra ut
luna: electa ut sol. unde dictum est in psalmis. In sole posuit ta-
bernaculum suum. quod tabernaculum fuit virgo: & ipse scilicet
christus tamquam spiritus exiens de thalamo suo. dicat nobis hi viri
si deus ab eterno voluit eligere virginem. ut de hac nascere-
etur christus humani generis redemptor quem potuit eligere cre-
aturam futuram deo inimicam. & ire filiam. ut mediante filia
ire genus humanum redimeretur presertim cum eam potuit mu-
dam concipere immunditia seminum parentum suorum non obsta-
te. quia prophetam Iob. Intuens eam creaturam in qua uerbum
ac dei filius debebat fieri caro dixit. Quis potest facere mu-
dum scilicet indiuiduum aut suppositum de immundo conceptum se-
mine. Nonne qui tu solus es. Ad demonstrandum omnipoten-
tiam dei erga creaturam talem esse: ut non obstante immundi-
tia seminis parentum: ipsam creaturam mundam de immundo
semine concipi posse. Et ideo Anselmus doctor venerabilis re-
cognoscens se alio quodam loco male affirmasse virginem in
peccato fuisse conceptam dixit. Decet virginem ea puritate
nitere: qua sub celo nulla maior nequit intelligi quam profecto
tanta puritate non niteretur virgo: si in peccato originali fuisset
concepta. Amplius Maria fuit plena gratia antequam Gabriel
angelus missus fuisset ad eam. quia inuenit eam plena gra-
tia. Cum dixit Ave Maria gratia plena: quali plenitudi-
ne gratie nulla unquam creatura fuit plena. quia ut enim refere-

Joh 13
 Scilicet dicitur quod
 in die quodam est fuit

Anselmus dicitur de
 peccato dicitur quod

Ad demonstrandum plenitudinem

Maria qui fuit plena gratia
beatus Hieronimus ad Paulam & Eustochium. ut uere dicitur
plena gratia. quia & si ceteris sanctis per partes datur gratia
Marie uero se infudit totius gratie plenitudo. Et in eodem
loco paulo post ait. Et si sanctis patribus ac prophetis gratie
fuisse creditur tamen non eatenus plena. In Maria uero totius
gratie que in christo est uenit plenitudo. Aug. sermone xxxiii.
de natiuitate christi sic dicit. Maria mater christi electa est: &
super omnes creaturas prelecta omnibus gratiis fecundata.
omnibus uirtutibus ornata: omni sanctitate in utero matris
repleta: ut de mundissima matre mundissimus nasceretur filius:
quia sicut in celo habuit patrem immortalem sic & in terra
habuit matrem omni corruptioe caretam. Ergo hi pace sua di
xerim male affirmant: uirginem in peccato fuisse conceptam si
totius gratie que in christo est: in Maria plenitudo uenit.
Et ideo Hieronimus concludens tantam gratie plenitudinem Ma
rie a domino collatam dixit quam naturam non habuit. Nam uir
go secundum naturam prona erat ad accipiendam maculam peccati
originalis: quia & ipsa per concubitus uiri & mulieris origi
nem habuit ab Adam. Et ideo tanta plenitudo gratie illi da
ta est: non per naturam quam habuit sed per dei gratiam atque mi
sericordiam. Et ideo dicit Hieronimus. usus nesciuit: quia om
nes Maria excepta mandati fuere: postquam in peccato ceciderunt
Ignorauit ratio: nam per rationem continetur apud omnes ar
gutum fuit omnes qui ab Adam habent originem per concu
bitum uiri & mulieris in peccato originali fuisse conceptos secundum
legem communem. hec ergo ratio ignorauit gratiam a domino
Marie collatam ita ac taliter: quod mens humana non capit: quia
hoc excedit omnem aciem intellectus humani. Immo pauca
celum: ut dicit Hieronimus stupet terra. Nam ut dicit Ber
nardus exponens illa uerba: gratia plena. Inquit in ore ple
na gratia affabilitatis: in manibus plena gratia liberalitatis
uere plena: quia de plenitudine eius gratie capiunt uniuersi
captiui redemptionem tristes consolationem peccatores ueni
am: iusti gratiam. angeli letitiam. tota denique trinitas glo
riam quod si ita est: ut asserit iste sanctus ac dei uir: profecto &

Handwritten note in brown ink, partially illegible.

ipse alio quodā loco salua semper reuerētia & sanctitate sua: male locutus est affirmādo virginem a macula peccati originalis fuisse deturpatam atq; in ea cōceptam. Neq; in hoc aliquis mihi molestus sit: quia vnusquisq; magis tenetur venerari dei matrem celorum reginam: angelorum dñam: q̄ doctrinam beati **Bern.** in hoc passu extollē: q̄a cum lumine illo totius ecclesie nostre **Hieronimo** sū: q̄ affirmat totius gratie plenitudinem: q̄ in xp̄o fuit in gloriosissima: ac omni laude digna **Maria** uenisse: q̄a cum de peccatis agimus: ut refert **aurelius Augu.** nullam de beate virgine volumus facē q̄stionem p̄pter honorem dñi: q̄a cum q̄stio sit p̄positio dubitabilis. De beata autem virgine nulli dubium esse debet ipsam in conceptōe sanctā ab omni gratia plenam fuisse cōceptam. **Cōcludamus** ergo & dicam⁹ q̄ si tāta fuit plenitudo gratie in **Maria**: q̄lis nec in **Adam** nec in **Eua** fuit: q̄lis nec in angelis nec in archāgelis aut p̄ncipatibus: q̄lis nec in p̄fatis virtutibus aut dñatōnibus: q̄lis nec in tronis cherubinis: nec in seraphinis vnq̄ fuit: q̄a exaltaē sancta dei genitrix sup̄ choros angelorum ad celestia regna ecclesia sic affirmāte q̄a totius gratie plenitudo: q̄ in xp̄o fuit **Marie** data est **Hieronimo** testāte q̄a de plenitudine eius gratie capiūt vniuersi **Bernardo** loquēte: quia decet virginem tāta puritate nitē: qua sub celo nulla maior nequit intelligi **Anselmo** cōfidente: quia cum de peccatis agit p̄pter honorem dñi nulla est faciendalis aut q̄stio de **Maria** **Augu.** dicēte: q̄a inter omnes muliēs nemine excepta fuit benedicta **Elizabet** reuelante. **Dicamus** ergo ex his cōcludamus gloriosissimam virginem in cōceptione sanctam ac plenam gratie fuisse: nec vnq̄ a macula peccati originalis fuisse deturpatam quod cum ita sit sicut a nobis demonstratum est: ego qui ab incunabul: ac teneris vnguiculis semp̄ fui seruus gloriosissime virginis **Marie**: futurūq; sum: si deo placuerit vsq; ad vltimum etatis nostre terminū. **Decreui** multa que ex sacris theologie fontibus emanarūt in corpus vnum questōis cōtexere & hoc latino ac clario sermone: ita ut mediante lumine gloriosissime virginis.

Marie que tenebras intellectus nostri illuminare dignabitur dicemus tanta ac talia: quod si aduersarii veritatis in sua pertinacia permanere nollent rationibus uerissimis ducti: confitebuntur & ipsi gloriosissimam virginem in conceptione sancta nec a macula peccati originalis unquam fuisse deturpatam. Deo altissimo gratie infinite referantur.

Verum utque gloriosissima virgo Maria sit in peccato originali concepta. Affirmatiue arguendo formabimus quinque articulos. In primo ostendemus per rationes communes quibus ostenduntur omnes qui ex lumbis Ade habuerunt originem contraxisse tale peccatum virginem etiam ipsam in tali peccato fuisse conceptam. In secundo articulo ostendemus per rationes proprias specialiter de virgine loquentes ipsam in tali peccato fuisse conceptam. In tertio hoc quidem demonstrabimus ex breuilegiis soli christo competentibus. In quarto adducemus autoritates communes affirmantes omnem creaturam humanam puram post Ade delictum in tali peccato fuisse conceptam. In quinto & ultimo adducemus autoritates specificas de gloriosissima virgine affirmantes ipsam in tali peccato fuisse conceptam.

Argumenta quibus ostenduntur omnes qui ex lumbis Ade per concubitum viri & mulieris habuerunt originem contraxisse peccatum originale

Ad ostendendum omnem humanam creaturam nemine excepta in peccato originali fuisse conceptam: accipiendum est illud Pauli apostoli dictum. Omnes in Adam peccauerunt tanquam semel in radice: ergo omnes qui ex lumbis eius per concubitum viri & mulieris duxerunt originem contraxerunt tale peccatum. Primo ergo probabimus antecedens huius consequentie quod quis sit formaliter Pauli apostoli dictum. Secundo probabimus consequentiam. Data parte negativa antecedentis scilicet quod omnes in Adam peccauerunt: duo sequuntur inconuenientia. Primum inconueniens fuisse aliquam creaturam humanam que redemptione saluatoris nostri non indigisset. Secundum inconueniens propter christum redemptorem nostrum fuisse aliquam creaturam puram post lapsum Ade quam in originali iustitia fuisse conceptam. Primum inconueniens sic deducitur

paraly et edui

ad p[ro]p[ri]e i[n]u[en]i[en]s h[ic] p[ro]p[ri]e
m[er]ito 17/12/17

In d[omi]no n[ost]ro i[n]c[ri]p[ta] i[n]c[ri]p[ta]